

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci

Jan Bečka

The Lands of the Free: Thailand in the Foreign Policy of the United States, 1945–1975

Hned úvodem posudku chci zdůraznit, že studie Mgr. Jana Bečky je – přinejmenším v českém a středoevropském kontextu – počinem zcela originálním. Klade si za cíl analyzovat vývoj vztahů mezi Spojenými státy americkými a Thajskem, zejména v období po druhé světové válce (1945–1975). Toto období si autor jistě nevybral náhodou. Jedná se o nejvážnější dobu studené války a autor na příkladu americko-thajských vztahů reflektuje její dopady v oblasti jihovýchodní Asie s ohledem na geopolitické zájmy USA v této části světa. Bečkova práce se soustřeďuje jak na rovinu zahraničněpolitickou a bezpečnostní, tak na analýzu veřejného diskurzu v obou zemích (zejména ve Spojených státech) a toho, jak se v průběhu času měnilo vzájemné vnímání USA a Thajska.

Klíčové relevantní teze (hypotézy) práce:

- Vztah mezi Spojenými státy a Thajskem se začal utvářet již v 19. století, kdy Spojené státy hledaly možnosti, jak proniknout do Asie a získat přístup k čínským trhům. Třebaže americká přítomnost v Thajsku (tehdejším Siamu) byla před rokem 1945 malá, již v předválečné době se utvořil určitý obraz Thajska jako „země svobodných“ a „ostrova pokroku“ v jihovýchodní Asii, který po skončení druhé světové války thajští politici obratně využívali. Nelze tedy říci, že by vztah mezi oběma zeměmi byl výlučně hrubě pragmatickým důsledkem bipolárního soupeření po roce 1945 a americké snahy zastavit šíření komunismu v jihovýchodní Asii, byť tento prvek sehrál v celém procesu nesporně nezanedbatelnou roli.
- „Úspěšnost“ či „neúspěšnost“ spojení mezi oběma zeměmi v poválečných letech je nutno hodnotit samostatně, byť od celkového kontextu studené války a amerického selhání ve Vietnamu nelze zcela odhlédnout. Z pohledu čistě bilaterálního se dá thajsko-americké spojení hodnotit spíše jako úspěšné. Thajsko dostalo svým závazkům podporovat USA – vyslalo armádu na korejské bojiště, vstoupilo do paktu SEATO a poskytlo svoje území jako zázemí pro americkou armádu během vietnamské války. Země se rovněž nestala komunistickou a thajská vláda proti „komunistům“ a „levicovým živlům“ (často domnělým) razantně vystupovala. Z pohledu Thajska pak Spojené státy přispěly k obnovení jeho mezinárodněpolitického postavení po druhé světové válce (za války bylo totiž Thajsko spojencem Japonska a některé země volaly po jeho potrestání, čemuž USA do velké míry zabránily), garantovaly územní integritu a nezávislost Thajska, podporovaly jej hospodářsky i vojensky a výrazněji veřejně nekritizovaly nedemokratický vývoj v zemi, zejména po roce 1947, kdy vojenský puč svrhl demokraticky zvolenou vládu. Není tedy možné spojení paušálně odsoudit

jako neúspěšné proto, že nedokázalo zabránit americké porážce v Indočíně a vytvoření levicových režimů ve Vietnamu, Kambodži a Laosu.

Pozitivní rysy studie:

- Předložená práce je prvním podobným počinem v české (československé) společenskovědní produkci, který je věnován tomuto tématu. Podrobně ho zkoumá s požadovanou odbornou erudicí. Autor se problematikou americké zahraniční politiky v jihovýchodní a východní Asii i moderní historií a politickým systémem Thajska zabývá dlouhodobě a tyto zkušenosti při psaní práce plně zúročil.
- Disertace je založena především na důkladné analýze primárních pramenů (jak amerických, tak i thajských), z nichž některé byly teprve nedávno zveřejněny. Tím přispívá k rozšíření poznání o zkoumané problematice a přináší nové poznatky. Autor ovšem tyto primární prameny nepřijímá nekriticky, nýbrž vzájemně je konfrontuje a analyzuje jejich reálnou vypovídací hodnotu (i s ohledem na dobu, v níž vznikly). Tento rys práce chci zvláště zdůraznit, protože ani v doktorských pracích nebývá běžné, aby plnohodnotně pracovaly s prameny, ačkoliv se to od nich očekává. Navíc z této studie jasně vyplývá, že autor věnoval její heuristické přípravě mimořádnou pozornost, včetně sběru pramenů v zahraničí.
- Studie je z hlediska požadavků na rozsah disertační práce mimořádně rozsáhlá, přičemž rozhodně nelze říci, že by tomu tak bylo kvůli její přílišné narativnosti či rozbujelému žurnalistickému stylu na úkor obsažnosti a koncise textu. Autor klade jednoznačně důraz na řetězení faktů a jejich souvislostí. Interpretační pasáže jsou pak formulovány s vědeckou uměřeností a s ohledem na všechny aspekty daného popisovaného problému.
- Práce je dobře strukturována. V úvodních pasážích si autor, který není vystudovaný orientalista, nedodává na sebevědomí všeobecně známými, až banálními pasážemi o dějinách a kultuře Indočíny, což je ovšem rys, který je u řady podobných prací docela běžný. Autor jde v úvodu okamžitě „k věci“ a koncise formuluje své záměry a metodické přístupy. Jednotlivé tematické okruhy jsou voleny velmi účelně a precizně, mnohé části lze označit za odvážné a vyvolávající následnou diskusi či polemiku z pohledu jiných společenskovědních oborů. Jde však o případnou diskusi v rovině interpretační, nikoli o polemiku ohledně věcné správnosti. Znovu zde zmiňuji, že práce je postavena na bohaté faktografii.
- Práce se opírá o metodické přístupy oborů, jež jsou autorovi blízké, s nimiž může spolehlivě pracovat (historiografie, politologie). Z textu zároveň vyplývá, že si je plně vědom, že jeho téma je „zralé“ na mezioborové studium, což dokládá zdařilými exkurzy do oblasti historické sémantiky (interpretace pojmů jako svoboda nebo demokracie v thajském i americkém kontextu). Analýza veřejného diskurzu v obou zemích – toho, jak se užívala slova „demokracie“ či „svoboda“, jaké byly rozdíly v jejich vnímání v obou zemích a jak se jejich význam v průběhu času posouval – považuji za (pro mne) nejzajímavější pasáže. Autor zde správně poukazuje na to, že tyto rozdíly a posuny byly dány jak jinou historickou a společenskou situací v obou zemích, tak i záměrnými pokusy obou vlád (americké a thajské) ospravedlnit a dodat legitimitu vzájemnému spojení. Autor se tak nesoustřeďuje pouze na popis a analýzu bilaterálního vztahu v rovině politické, hospodářské či bezpečnostní, ale i na sociokulturní aspekt tohoto vztahu a na formování a konstrukci identit obou zemí („země svobodných“, lands of the free).
- Po formální stránce práce splňuje všechny náležitosti. Chci zdůraznit kvalitní a dobře uspořádaný poznámkový aparát, stejně jako autorovo rozhodnutí napsat svou

práci v angličtině, která je – pokud jsem schopen to posoudit – na velice dobré úrovni. Tato skutečnost rovněž přidává práci na hodnotě – zejména za předpokladu, že by ji chtěl autor publikovat jako monografii, nebo v podobě dílčích studií v zahraničních odborných periodikách.

Návrhy k diskusi:

- V práci možná nejsou dostatečně zmíněny nebo rozebrány některé problémy, zejména ty, které souvisejí s politickým vývojem ve vlastním Thajsku – rozpory uvnitř vojenské vlády, reálná odezva na levicové ideje mezi obyvateli apod., nicméně sám si uvědomuji, že by tím rozsah práce neúměrně narostl. Navíc práce byla psána především z pohledu USA, takže thajský vnitropolitický vývoj byl zmiňován jen do té míry, do které měl zásadní dopad na thajskou zahraniční politiku a thajsko-americké vztahy. Tyto mé připomínky mohou být předmětem rozpravy v průběhu autorovy obhajoby.

Závěrem konstatuji, že doktorand Mgr. Jan Bečka předložil studii, která zahrnuje všechny parametry, které má doktorská disertační práce splňovat. V tomto smyslu doporučuji, aby byla jeho práce oborovou komisí přijata a pozitivní výsledek jejího hlasování postoupen děkanátu FSV UK k dalšímu kladnému vyřízení.

Doc. PhDr. Miloš Mendel, CSc.
oponent disertační práce

v Praze dne 23. srpna 2011